

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการไต่สวนคดีทุจริตและประพฤติมิชอบของคณะกรรมการ ป.ป.ช.
ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ
พ.ศ.2561¹

นายวินัสพล กำปิลศีลราช²

จากการศึกษาปัญหากฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการไต่สวนคดีทุจริตและประพฤติมิชอบของ
คณะกรรมการ ป.ป.ช. ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต
แห่งชาติ พ.ศ.2561 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา ความหมาย แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับ
กระบวนการไต่สวนคดีทุจริตและประพฤติมิชอบของคณะกรรมการ ป.ป.ช.และกฎหมายต่างประเทศ เช่น
ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศฝรั่งเศสและสหราชอาณาจักร ประกอบกับกฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการ
ไต่สวนคดีทุจริตและประพฤติมิชอบของคณะกรรมการ ป.ป.ช.ของประเทศไทย เช่น รัฐธรรมนูญ
แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและ
ปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2561 พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 และพระราชบัญญัติ
มาตรการของฝ่ายบริหารในการป้องกันการทุจริต พ.ศ.2551 เพื่อนำมาวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งจาก
การศึกษาพบว่า ปัจจุบันกฎหมายกำหนดให้กระบวนการไต่สวนต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายใน
ระยะเวลาที่กำหนด โดยขั้นตอนและกระบวนการเริ่มต้นจากการไต่สวนข้อเท็จจริง โดยคณะกรรมการ
ป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (คณะกรรมการ ป.ป.ช.) ซึ่งเป็นองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ
ถือเป็นองค์กรหลักในการดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ข้าราชการ เจ้าหน้าที่ของรัฐ
ที่ทุจริต ประพฤติมิชอบต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ³ โดยมีอำนาจหน้าที่ในการไต่สวนข้อเท็จจริงและวินิจฉัย
เรื่องกล่าวหากรณีผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองกระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่หรือกระทำความผิดต่อ
ตำแหน่งหน้าที่ราชการหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเมื่อพบพยานหลักฐานที่เพียงพอ คณะกรรมการ ป.ป.ช.
จะลงมติชี้มูลความผิดและส่งสำนวนคดีไปยังอัยการสูงสุดเพื่อพิจารณาฟ้องคดี ซึ่งในกระบวนการไต่สวน
คดีอาญาทุจริตและประพฤติมิชอบใช้ระบบไต่สวนที่เน้นการค้นหาความจริงแตกต่างจากคดีอาญาทั่วไป
ที่ใช้ระบบกล่าวหา การดำเนินคดีภายใต้ระบบไต่สวนต้องมีการนำเสนอพยานหลักฐานอย่างรอบด้าน

¹บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการไต่สวนคดีทุจริตและ
ประพฤติมิชอบของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปราม
การทุจริตแห่งชาติ พ.ศ.2561 โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์พัฒนา เรือนใจดี และคณะกรรมการสอบ คือ
รองศาสตราจารย์ ดร.ปวีศร เลิศธรรมเทวี และรองศาสตราจารย์ ดร. ปรีดา โชติมานนท์

²นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ วิทยาเขตบางนา มหาวิทยาลัยรามคำแหง

³สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, องค์กรอิสระ, กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2562.

รวมถึงการตรวจสอบข้อเท็จจริงในเชิงลึกทำให้เกิดความล่าช้าในบางกรณี ประเภทของคดีอาญาทุจริตและประพฤติมิชอบแบ่งออกเป็นประเภทหลัก ๆ ดังนี้⁴

1. คดีทุจริตเชิงนโยบายเป็นคดีที่เกี่ยวข้องกับเจ้าหน้าที่ระดับสูงหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่ใช้ตำแหน่งหน้าที่โดยมิชอบเพื่อแสวงหาประโยชน์ส่วนตน
2. คดีทุจริตในการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐเป็นกรณีที่เจ้าหน้าที่รัฐหรือเอกชนสมคบกันเพื่อเอื้อประโยชน์ให้กับกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยมิชอบ
3. คดีเกี่ยวกับการให้สินบนและรับสินบนเป็นการให้หรือรับสินบนเพื่อให้เกิดหรือไม่เกิดการดำเนินการทางกฎหมายหรือทางปกครอง
4. คดีฟอกเงินและการยกยอกทรัพย์สินเป็นคดีที่เกี่ยวข้องกับการนำทรัพย์สินที่ได้จากการทุจริตมาฟอกเงิน เพื่อให้ดูเหมือนเป็นทรัพย์สินที่ถูกต้องตามกฎหมาย

นอกจากนี้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 234 ประกอบกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 มาตรา 28 ได้บัญญัติให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีหน้าที่และอำนาจในการไต่สวนและมีความเห็นกรณีผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ หรือผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ ผู้ใดมีพฤติการณ์ร่ำรวยผิดปกติทุจริตต่อหน้าที่หรือจงใจปฏิบัติหน้าที่ หรือใช้อำนาจขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย หรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง และไต่สวนและวินิจฉัยว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐร่ำรวยผิดปกติกระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ⁵ เนื่องจากการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการถือเป็นปัญหาสำคัญของสังคมไทยที่ส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของประชาชนต่อรัฐและบั่นทอนประสิทธิภาพของระบบการบริหารราชการแผ่นดิน กระบวนการตรวจสอบและดำเนินคดีกับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่กระทำความผิดจึงเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความโปร่งใส ความรับผิดชอบและหลักธรรมาภิบาล (Good Governance)⁶ แต่เนื่องจากพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 ยังคงมีประเด็นปัญหากฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการไต่สวนคดีทุจริตและประพฤติมิชอบของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ซึ่งเป็นปัญหาที่สะท้อนถึงความไม่สมดุลระหว่าง “อำนาจในการปราบปรามทุจริต” กับ “หลักประกันสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาและความ

⁴สำนักกฎหมาย สำนักงาน ป.ป.ช. คำอธิบายสาระสำคัญของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตพ.ศ. 2561. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2563.

⁵คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. แนวทางปฏิบัติในการไต่สวนคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน ป.ป.ช., 2565.

⁶ประทีป ทับอรรถานนท์. “ปัญหาและอุปสรรคด้านความล่าช้าในการดำเนินการของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ.” วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย 15. 2 (2566): 375.

โปร่งใสของกระบวนการยุติธรรม”⁷ แม้ว่ากฎหมายจะมุ่งให้การปราบปรามการทุจริตเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ แต่กลับพบช่องว่างหลายด้าน เช่น การเปิดเผยรายงานและสำนวนการไต่สวนที่ขาดความชัดเจนจนกระทบต่อการคุ้มครองพยาน การไม่จัดให้มีทุนความช่วยเหลือผู้ถูกกล่าวหาในชั้นไต่สวนซึ่งขัดกับหลักสิทธิมนุษยชนสากล การให้อำนาจ ป.ป.ช. กันบุคคลไว้เป็นพยานโดยไม่ฟ้องคดีซึ่งขาดกลไกถ่วงดุลและการส่งสำนวนไต่สวนให้ผู้บังคับบัญชาดำเนินการทางวินัยที่อาจเปิดเผยข้อมูลพยาน รวมถึงปัญหาการตีความเรื่องการลงโทษทางวินัยภายหลังการชี้มูลซึ่งมักไม่สามารถบังคับใช้ได้จริง⁸ สรุปได้ว่ากระบวนการไต่สวนของ ป.ป.ช. ยังมีข้อบกพร่องทั้งเชิงโครงสร้างและการปฏิบัติ จำเป็นต้องปรับปรุงให้ชัดเจน โปร่งใสและสอดคล้องกับหลักนิติธรรม เพื่อให้การปราบปรามการทุจริตเป็นไปอย่างยั่งยืนและเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย โดยแต่ละประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

ประเด็นปัญหาที่หนึ่ง ปัญหาเรื่องการเปิดเผยรายงาน สำนวนการตรวจสอบไต่สวน เอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้อง

เนื่องจากบทบัญญัติตามมาตรา 36 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 มีเจตนารมณ์เพื่อคุ้มครองข้อมูลสำคัญในกระบวนการไต่สวน เช่น ชื่อผู้กล่าวหา ผู้แจ้งเบาะแส และพยานบุคคล โดยให้ถือเป็นความลับของทางราชการเพื่อป้องกันการแทรกแซงและคุ้มครองความปลอดภัยของผู้เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตาม มาตราดังกล่าวมีถ้อยคำที่ไม่ชัดเจนในส่วนที่ระบุว่าห้ามเปิดเผยข้อมูล “จนกว่าคณะกรรมการ ป.ป.ช. จะได้พิจารณาและมีมติในเรื่องดังกล่าวแล้ว” จึงถูกตีความได้ว่าหลังจากมีมติแล้วสามารถเปิดเผยสำนวนการไต่สวนทั้งหมดได้ ซึ่งอาจกระทบต่อสิทธิส่วนบุคคลและความปลอดภัยของพยาน เมื่อเทียบกับกฎหมายอื่น เช่น พระราชบัญญัติมาตรการของฝ่ายบริหารในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2551 มาตรา 19/1 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 146 พบว่ากฎหมายเหล่านั้นจำกัดขอบเขตการเปิดเผยเฉพาะเท่าที่จำเป็นเพื่อประโยชน์ทางคดีเท่านั้น จึงควรบัญญัติให้เปิดเผยได้เฉพาะ “ชื่อผู้กล่าวหา ชื่อเท็จจริง ข้อกฎหมายและฐานความผิดที่ชี้มูล” โดยห้ามเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล รายละเอียดของพยาน ผู้กล่าวหา หรือผู้แจ้งเบาะแสและให้ระบุดำเนินการเปิดเผยดังกล่าวไม่อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายข้อมูลข่าวสาร เพื่อสร้างสมดุลระหว่างหลักความโปร่งใสกับการคุ้มครองสิทธิของผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรม

ประเด็นปัญหาที่สอง ปัญหาเรื่องการจัดหาทุนความให้ผู้ถูกกล่าวหา

⁷ วสวัตต์ ปัญญาภิรภาส. “ปัญหาการบังคับใช้และการตรวจสอบการกันบุคคลไว้เป็นพยานของคณะกรรมการ ป.ป.ช.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต. คณะนิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2562.

⁸ โสภณ โสภิน ภิรมย์ไกรภักดิ์. กันดินันท์ นามตะและสมปอง สุวรรณภุมมา. “ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2561: การดำเนินการวินัยของผู้บริหารท้องถิ่นในกรณี ที่ ป.ป.ช.ชี้มูลความผิด.” วารสารวิจัยวิชาการ 7. 3(พฤษภาคม-มิถุนายน 2567): 387-389.

การจัดหาทนายความให้ผู้ถูกกล่าวหา (ผู้ต้องหา/จำเลย) คือ มาตรการของรัฐในการช่วยเหลือด้านกฎหมายและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนที่ถูกดำเนินคดีอาญา โดยเฉพาะผู้ที่ไม่มีความสามารถในการจ้างทนายเอง ให้ได้รับความเป็นธรรมตลอดกระบวนการยุติธรรม (ตั้งแต่ชั้นสอบสวนจนถึงชั้นศาล)⁹ ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาตามมาตรา 72 ประกอบมาตรา 73 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่กำหนดกระบวนการแจ้งข้อกล่าวหาและสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในชั้นไต่สวน โดยมุ่งหมายให้การดำเนินการของคณะกรรมการ ป.ป.ช. เป็นไปอย่างเป็นธรรมและเปิดโอกาสให้ผู้ถูกกล่าวหาได้ใช้สิทธิในการชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา ใดๆ ก็ดี เมื่อพิจารณาโดยละเอียดจะพบว่ามาตรา 73 ซึ่งบัญญัติให้ผู้ถูกกล่าวหา มีสิทธินำทนายความหรือบุคคลที่ไว้วางใจเข้าฟังในการชี้แจงหรือให้ปากคำได้นั้นยังมีช่องว่างสำคัญในทางคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา กล่าวคือ กฎหมายไม่ได้กำหนดให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีหน้าที่จัดหาทนายความให้แก่ผู้ถูกกล่าวหาในกรณีที่ถูกกล่าวหา ไม่มีความสามารถหรือทรัพยากรในการจัดหาทนายด้วยตนเอง แต่เมื่อเทียบกับหลักสิทธิมนุษยชนสากลตามที่กำหนดไว้ในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) ข้อ 14 วรรคสาม (ง) ที่ได้บัญญัติรับรองสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาว่า “มีสิทธิได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายจากทนายความที่ตนเลือกเอง หรือหากไม่มีให้รัฐจัดหาทนายความให้โดยไม่ต้องเสียค่าตอบแทน” ซึ่งเป็นหลักการพื้นฐานของกระบวนการยุติธรรมที่เป็นธรรม (fair trial) ที่มุ่งคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในทุกระดับของกระบวนการทางกฎหมาย หลักการดังกล่าวได้รับการรับรองไว้แล้วในกฎหมายไทย เช่น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134/1 ที่กำหนดให้พนักงานสอบสวนจัดหาทนายความให้ผู้ต้องหาในชั้นสอบสวนหากผู้ต้องหาไม่มีทนาย กฎหมายกลับไม่ได้บัญญัติให้มีการจัดหาทนายความในกรณีผู้ถูกกล่าวหาไม่มี ซึ่งอาจถือเป็นช่องว่างทางสิทธิในกระบวนการยุติธรรม เพราะเมื่อพิจารณาโดยสภาพของคดีทุจริตและประพฤติมิชอบซึ่งมีลักษณะซับซ้อนและมีผลกระทบอย่างรุนแรงต่อสถานะทางราชการและสิทธิของบุคคล ผู้ถูกกล่าวหาควรได้รับการคุ้มครองสิทธิในระดับเดียวกับผู้ต้องหาในคดีอาญาทั่วไป

ประเด็นปัญหาที่สาม ปัญหาการกั้นบุคคลไว้เป็นพยานโดยไม่ฟ้องคดี

การกั้นบุคคลไว้เป็นพยาน คือ กระบวนการที่เจ้าหน้าที่ (เช่น พนักงานสอบสวน, ป.ป.ช.) ดึงผู้ที่เกี่ยวข้องในคดีมาสอบปากคำ เพื่อให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นประโยชน์ในการเอาผิดผู้กระทำผิดรายอื่น โดยบุคคลนั้นจะได้รับความคุ้มครองทางกฎหมาย ไม่ถูกดำเนินคดีอาญาหรือวินัยในเรื่องนั้นๆ ถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการสืบสวนคดีซับซ้อน (เช่น คดีคอร์รัปชัน) เพื่อนำไปสู่การเอาผิดตัวการใหญ่หรือขบวนการ โดยมีหลักเกณฑ์ชัดเจน เช่น ต้องให้ข้อมูลโดยสุจริต ไม่ใช่การข่มขู่ และต้องได้รับการอนุมัติจาก

⁹ วัชรรัตน์ จอมมณี, “ปัญหาเกี่ยวกับการจัดหาทนายความให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา,” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์, คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, 2558.

ผู้มีอำนาจ (เช่น คณะกรรมการ ป.ป.ช.)¹⁰ ทั้งนี้ ตามมาตรา 135 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 เป็นบทบัญญัติที่ให้อำนาจคณะกรรมการ ป.ป.ช. สามารถกันบุคคลไว้เป็นพยานได้ โดยไม่ต้องดำเนินคดีอาญาหรือทางวินัยกับบุคคลนั้น หากบุคคลนั้นได้ให้ถ้อยคำหรือแจ้งข้อมูลอันเป็นสาระสำคัญที่เป็นประโยชน์ต่อการวินิจฉัยชี้มูลความผิดของเจ้าหน้าที่ของรัฐรายอื่น เจตนารมณ์ของมาตรานี้มุ่งเน้นให้เกิดการร่วมมือในการเปิดเผยความจริงและขยายผลการสอบสวนในคดีทุจริตที่มักซับซ้อนและมีหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งยังมีความยากในการหาพยานหลักฐานโดยตรง อย่างไรก็ตาม หลักการดังกล่าวกลับก่อให้เกิดปัญหาทางหลักกฎหมายและความเป็นธรรม เนื่องจากบุคคลที่ได้รับการกันไว้เป็นพยานโดยมากเป็นผู้มีส่วนร่วมในการกระทำความผิดด้วยการไม่ดำเนินคดีกับบุคคลนั้นจึงเป็นการให้ประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ที่มีส่วนกระทำความผิดซึ่งอาจนำไปสู่การให้ถ้อยคำเกินความจริง หรือกล่าวหาผู้อื่นเพื่อแลกกับการไม่ถูกดำเนินคดี ทั้งยังเป็นการให้อำนาจดุลพินิจแก่คณะกรรมการ ป.ป.ช. อย่างกว้างขวาง โดยไม่มีระบบตรวจสอบถ่วงดุลจากองค์กรอื่นที่มีอำนาจอิสระ เช่น อัยการสูงสุดหรือศาลการที่ ป.ป.ช. สามารถกันบุคคลไว้เป็นพยานได้โดยลำพังจึงอาจขัดต่อหลักความยุติธรรมในกระบวนการพิจารณาคดีอาญาและอาจเปิดช่องให้เกิดการใช้ดุลพินิจโดยไม่เป็นธรรม ทั้งนี้หากเปรียบเทียบกับหลักถ่วงดุลอำนาจในระบบกฎหมายต่างประเทศ จะเห็นว่าการให้เอกสิทธิ์แก่ผู้ร่วมกระทำความผิดต้องอยู่ภายใต้การตรวจสอบของอัยการหรือศาล เช่น ในระบบ “plea bargaining” ของสหรัฐอเมริกา หรือ “immunity agreement” ของอังกฤษ การยกเว้นโทษหรือกันบุคคลไว้เป็นพยานต้องผ่านการอนุมัติของอัยการและศาลเพื่อป้องกันการใช้อำนาจโดยมิชอบและรักษาหลักความยุติธรรมให้คงอยู่

ประเด็นปัญหาที่สี่ ปัญหาการส่งรายงาน ส่วนวนการไต่สวน และเอกสารหลักฐานให้ผู้บังคับบัญชา

ในกรณีของการส่งรายงาน ส่วนวนการไต่สวน และเอกสารหลักฐานให้ผู้บังคับบัญชา พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 91 โดยกำหนดให้เมื่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. มีมติวินิจฉัยว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำความผิดให้ส่งรายงาน ส่วนวนการไต่สวน เอกสารหลักฐานและคำวินิจฉัยไปยังอัยการสูงสุดเพื่อดำเนินคดีอาญาหรือส่งไปยังผู้บังคับบัญชาเพื่อดำเนินการทางวินัยต่อไปตามกรณี ซึ่งตามความในบทบัญญัตินี้มีเจตนารมณ์เพื่อให้การดำเนินการทางวินัยและทางอาญาเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ไม่ซ้ำซ้อนและมีประสิทธิภาพ แต่ในทางปฏิบัติกลับพบปัญหาสำคัญที่กระทบต่อหลักการคุ้มครองพยาน ความปลอดภัยของผู้ให้ข้อมูลและความเป็นธรรมในกระบวนการยุติธรรม ทั้งนี้ประเด็นปัญหาหลักอยู่ที่การที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. ต้องส่ง “รายงาน ส่วนวนการไต่สวนและเอกสารหลักฐานทั้งหมด” ไปยังผู้บังคับบัญชาเพื่อดำเนินการทางวินัย ทั้งที่ในทางคดีอาญา ส่วนวนดังกล่าวยังอยู่ในระหว่างการพิจารณาของอัยการสูงสุดและยังไม่ถึงขั้นฟ้องคดีต่อศาล โดยทั่วไปแล้ว

¹⁰วิรัชกฤตย์ พุฒิศานุกรณ์, “มาตรการในการกันผู้ต้องหาไว้เป็นพยาน,” วารสารกฎหมาย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 40, 2 (กรกฎาคม 2565): 176.

นั้นเอกสารสำนวนการไต่สวนมักมีรายละเอียดของพยานหลักฐาน ถ้อยคำพยานบุคคล รวมทั้งชื่อผู้กล่าวหาและผู้แจ้งเบาะแส การส่งเอกสารเหล่านี้ไปยังหน่วยงานต้นสังกัดของผู้ถูกกล่าวหาซึ่งมักเป็นหน่วยงานที่พยานจำนวนหนึ่งยังทำงานอยู่ อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่พยาน ทำให้เกิดความหวาดกลัว การถูกกดดัน ช่มชู้หรือแม้แต่การทำร้ายทางร่างกายและจิตใจ อีกทั้งยังอาจเปิดช่องให้มีการบิดเบือนหรือทำลายพยานหลักฐานส่งผลกระทบต่อรูปคดีในชั้นอัยการและกระบวนการยุติธรรมโดยรวม ดังนั้นเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ พ.ศ. 2551 มาตรา 37 ซึ่งกำหนดให้คณะกรรมการ ป.ป.ท. ส่ง “รายงานสรุปข้อกล่าวหา ข้อเท็จจริง ข้อกฎหมาย และความผิดโดยสรุป” ให้ผู้บังคับบัญชาดำเนินการทางวินัย โดยไม่กำหนดให้ต้องส่งเอกสารหลักฐานทั้งหมด จะเห็นได้ว่ากฎหมาย ป.ป.ท. มีความรอบคอบและคำนึงถึงหลักการคุ้มครองพยานและความลับของกระบวนการไต่สวนมากกว่า ทั้งนี้จึงควรกำหนดให้ในกรณีที่มีมูลความผิดทางวินัย คณะกรรมการ ป.ป.ช. ส่งเพียงรายงานหรือสำนวนการไต่สวนโดยสรุปซึ่งต้องประกอบด้วยข้อกล่าวหา ข้อเท็จจริง ข้อกฎหมายและฐานความผิดที่ชี้มูลเท่านั้น โดยไม่ต้องส่งเอกสารหลักฐานทั้งหมด หากผู้บังคับบัญชาหรือผู้มีอำนาจแต่งตั้งถอดถอนมีข้อสงสัยเกี่ยวกับพยานหลักฐานให้ทำหนังสือถึงคณะกรรมการ ป.ป.ช. ภายใน 15 วันนับแต่วันที่ได้รับสำนวนเพื่อขอชี้แจงพยานหลักฐานบางส่วน โดยให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ชี้แจงเป็นหนังสือแทนการส่งเอกสารหลักฐานจริง และห้ามเปิดเผยชื่อ ที่อยู่หรือข้อมูลใด ๆ ที่อาจสื่อถึงตัวผู้กล่าวหา ผู้แจ้งเบาะแส หรือพยานบุคคล

ประเด็นปัญหาที่ห้า ปัญหาการส่งเรื่องให้ผู้บังคับบัญชาดำเนินการทางวินัยภายหลังคณะกรรมการ ป.ป.ช. ชี้มูลความผิดทางวินัย

สำหรับการส่งเรื่องให้ผู้บังคับบัญชาดำเนินการทางวินัยภายหลังคณะกรรมการ ป.ป.ช. ชี้มูลความผิดทางวินัย ตามบทบัญญัติในมาตรา 98 ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่กำหนดขึ้นตอนหลังจากคณะกรรมการ ป.ป.ช. มีมติชี้มูลความผิดทางวินัย โดยให้ผู้บังคับบัญชาหรือผู้มีอำนาจแต่งตั้งถอดถอนมีหน้าที่พิจารณาโทษทางวินัยตามมติของคณะกรรมการ ป.ป.ช. โดยไม่ต้องแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนวินัยชั้นใหม่ เพื่อให้การดำเนินการทางวินัยเป็นไปอย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพและไม่ซ้ำซ้อนกับการไต่สวนของ ป.ป.ช. บทบัญญัตินี้ยังระบุให้ถือว่าสำนวนการไต่สวนของ ป.ป.ช. เป็นสำนวนการสอบสวนทางวินัยโดยสมบูรณ์ เพื่อให้ผลทางวินัยเป็นไปตามมติชี้มูลของคณะกรรมการ ป.ป.ช. อย่างเด็ดขาด ทั้งนี้ในทางปฏิบัติกลับพบว่าตามความในมาตรา 98 นี้มีประเด็นปัญหาสองประการ

ประการแรก คือ ปัญหาเกี่ยวกับการตีความเรื่องวาระตำแหน่งของผู้บริหารท้องถิ่นซึ่งตามกฎหมายระเบียบหรือข้อบังคับเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารท้องถิ่นไม่ได้กำหนดไว้ชัดเจนว่าการพ้นจากตำแหน่งในวาระหนึ่งจะมีผลอย่างไรต่อความรับผิดทางวินัยในวาระต่อมา ส่งผลให้กรณีผู้บริหารท้องถิ่นกระทำความผิดในวาระก่อน เช่น ระหว่างปี พ.ศ. 2560-2561 แต่คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีมติชี้มูลในปี พ.ศ. 2564 ซึ่งเป็นวาระใหม่ กลับถูกตีความว่าไม่สามารถสั่งพ้นจากตำแหน่งได้เพราะถือว่าเป็นตำแหน่งคน

ละวาระ ทั้งที่บุคคลเดียวกันยังคงดำรงตำแหน่งผู้บริหารท้องถิ่นเพียงต่อเนื่องไปอีกละวาระหนึ่ง การตีความเช่นนี้ทำให้บทลงโทษทางวินัยตามมติของ ป.ป.ช. ไม่มีผลในทางปฏิบัติและทำให้มาตรา 98 กลายเป็นเพียง “เสือกระดาษ” ที่ไม่สามารถบังคับใช้ได้จริง เนื่องจากเมื่อหน่วยงานที่มีอำนาจถอดถอนตีความว่า “วาระแต่ละวาระเป็นตำแหน่งที่แยกจากกัน โดยสิ้นเชิง” จนทำให้การพ้นจากตำแหน่งในวาระแรกถูกมองว่าเป็นการสิ้นสุดความสัมพันธ์ทางกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางวินัยและหากเกินสองปีนับจากการพ้นตำแหน่งนั้นก็ไม่ต้องสั่งให้พ้นจากตำแหน่งอีกในวาระใหม่ ทั้งนี้ในความเป็นจริงผู้ดำรงตำแหน่งยังเป็นบุคคลเดียวกันและยังคงดำรงตำแหน่งผู้บริหารท้องถิ่นประเภทเดิมอยู่เช่นเดิม การตีความเช่นนี้อาศัยบทบัญญัติตามมาตรา 92 แห่งพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2562 และมาตรา 73/1 แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 แก้ไขเพิ่มเติมถึงฉบับที่ 14 พ.ศ. 2562 กำหนดว่า หากผู้บริหารท้องถิ่น “พ้นจากตำแหน่งไปแล้วเกินสองปี” ไม่ต้องมีคำสั่งให้พ้นจากตำแหน่งอีก การตีความที่คลาดเคลื่อนของหน่วยงานผู้ถอดถอนดังกล่าวจึงขัดต่อเจตนารมณ์กฎหมายต่อต้านทุจริต ขัดต่อหลักธรรมาภิบาล และทำให้บทลงโทษของ ป.ป.ช. ไม่สามารถบังคับใช้ได้จริง

ประการที่สอง คือ ปัญหาการที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีมติชี้มูลความผิด “เกินระยะเวลาที่กำหนดในมาตรา 48” ซึ่งกำหนดกรอบเวลาไต่สวนไว้ไม่เกินสองปี และขยายได้อีกไม่เกินหนึ่งปี เมื่อพ้นกำหนดเวลานี้แล้ว หาก ป.ป.ช. ยังดำเนินการชี้มูลความผิดในภายหลัง ผู้บังคับบัญชามักอ้างว่าไม่สามารถลงโทษทางวินัยได้ เพราะถือว่ามติชี้มูลออกเกินระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด จึงต้องตั้งคณะกรรมการสอบสวนวินัยขึ้นใหม่ตามระเบียบราชการซึ่งเปิดช่องให้เกิดการช่วยเหลือหรือบิดเบือนผลการสอบสวน ทำให้ระบบวินัยข้าราชการขาดประสิทธิภาพและลดทอนอำนาจของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ในการบังคับใช้กฎหมายต่อต้านการทุจริต ทั้งนี้จึงควรปรับปรุงถ้อยคำของมาตรา 98 โดยกำหนดหลักการให้ชัดเจนว่าหากปรากฏว่าขณะตั้งคณะกรรมการ ป.ป.ช. มีมติชี้มูลความผิด ผู้ถูกกล่าวหายังคงมีสถานะเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ว่าช่วงเวลาใด วาระใด หรือตำแหน่งใดก็ตาม ให้ผู้บังคับบัญชามีหน้าที่พิจารณาและสั่งลงโทษทางวินัยตามฐานความผิดที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้มีมติ โดยไม่ต้องแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนวินัยใหม่และให้ตัดข้อยกเว้นเรื่องการไต่สวนเกินกำหนดเวลาสองหรือสามปีออก เพื่อให้มติของ ป.ป.ช. มีผลผูกพันต่อผู้บังคับบัญชาในการดำเนินการทางวินัยโดยตรงไม่ว่าจะพ้นวาระหรือตำแหน่งใด

จากการศึกษาปัญหากฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการไต่สวนคดีทุจริตและประพฤติมิชอบของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ พ.ศ.2561 ผู้ศึกษาขอเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังต่อไปนี้

1. ปัญหาเรื่องการเปิดเผยรายงาน จำนวนการตรวจสอบ ไต่สวน เอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้อง

เดิมมาตรา 36 บัญญัติว่า “คณะกรรมการ ป.ป.ช. พนักงานเจ้าหน้าที่ และบุคคลซึ่งคณะกรรมการ ป.ป.ช. แต่งตั้งหรือมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่อย่างใด จะเปิดเผยข้อมูลซึ่งมีลักษณะเป็นข้อมูลเฉพาะของบุคคล บรรดาที่ได้มาจากการปฏิบัติหน้าที่มิได้

การเปิดเผยข้อมูลการดำเนินการของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ในแต่ละขั้นตอน ห้ามเปิดเผยข้อมูลที่เป็นรายละเอียดของผู้กล่าวหา ผู้แจ้งเบาะแส และผู้ซึ่งเป็นพยาน หรือกระทำการใดอันจะทำให้ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับบุคคลดังกล่าว การเปิดเผยข้อมูลอื่นใดเพื่อให้สาธารณชนได้ทราบ ให้อยู่ภายใต้ เงื่อนไขดังต่อไปนี้

(1) ในขั้นก่อนการไต่สวน ห้ามเปิดเผยชื่อผู้ถูกร้อง เว้นแต่มีเหตุอันจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการไต่สวนหรือไต่สวนเบื้องต้นและได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการ ป.ป.ช. แล้ว

(2) เมื่อได้ดำเนินการไต่สวนหรือไต่สวนเบื้องต้นแล้วมีพยานหลักฐานพอสมควรก่อนที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. จะพิจารณาวินิจฉัย การเปิดเผยข้อมูลให้เป็นไปตามวิธีการและเงื่อนไขที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. กำหนด

(3) เมื่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. มีความเห็นหรือวินิจฉัยว่าผู้ถูกกล่าวหา มีพฤติการณ์การกระทำ ความผิดให้เปิดเผยความเห็นหรือคำวินิจฉัยได้ เว้นแต่จะเปิดเผยชื่อผู้กล่าวหา ผู้แจ้งเบาะแสและผู้ซึ่งเป็นพยานมิได้ และต้องไม่กระทบต่อรูปคดีหรือความปลอดภัยในชีวิตหรือทรัพย์สินของบุคคลที่เกี่ยวข้อง

ห้ามมิให้มีการเปิดเผยหรือเผยแพร่ข้อมูลรายงานและสำนวนการตรวจสอบ การสอบสวน การไต่สวน หรือการไต่สวนเบื้องต้น รวมทั้งบรรดาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบ สอบสวน ไต่สวน หรือไต่สวนเบื้องต้นที่อยู่ระหว่างการดำเนินการจนกว่าคณะกรรมการ ป.ป.ช. จะได้พิจารณาและมีมติในเรื่องดังกล่าวแล้ว เว้นแต่จะเป็นการเปิดเผยเพื่อประโยชน์ในการไต่สวนหรือไต่สวนเบื้องต้น ทั้งนี้ ให้อธิวาเป็นความลับของทางราชการ”

เห็นควรแก้ไข วรรคสาม เป็น

“เมื่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ไต่สวนพิจารณาและมีมติการไต่สวนแล้ว ให้เปิดเผยรายงาน สำนวนการไต่สวน โดยสรุปข้อกล่าวหา ข้อเท็จจริง ข้อกฎหมาย และฐานความผิดที่ชี้มูล โดยห้ามมิให้เปิดเผยข้อมูลซึ่งมีลักษณะเป็นข้อมูลเฉพาะของบุคคล บรรดาที่ได้มาจากการปฏิบัติหน้าที่และห้ามเปิดเผยข้อมูลการดำเนินการของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ในแต่ละขั้นตอนและห้ามเปิดเผยข้อมูลที่เป็นรายละเอียดของผู้กล่าวหา ผู้แจ้งเบาะแสและผู้ซึ่งเป็นพยานหรือกระทำการใดอันจะทำให้ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับบุคคลดังกล่าวและกำหนดต่อไปว่าการเปิดเผยดังกล่าวไม่อยู่ในบังคับกฎหมายว่าด้วยข้อมูลข่าวสาร”

2. ปัญหาเรื่องการจัดหาทนายความให้ผู้ถูกกล่าวหา

เดิมมาตรา 73 บัญญัติว่า “ในการชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาและการให้ปากคำของผู้ถูกกล่าวหาให้ผู้ถูกกล่าวหา มีสิทธินำทนายความหรือบุคคลซึ่งผู้ถูกกล่าวหาไว้วางใจไม่เกินสามคนเข้าฟังในการชี้แจงหรือให้ปากคำของตนได้”

เห็นควรเพิ่มวรรคสองของมาตรา 73 เป็น

“เมื่อได้แจ้งข้อกล่าวหาให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบโดยชอบแล้วไม่ว่าด้วยวิธีการใด ให้แจ้งว่าผู้ถูกกล่าวหาที่มีสิทธิได้รับการช่วยเหลือจากทนายความ หากผู้ถูกกล่าวหาต้องการทนายความ ให้แจ้ง ป.ป.ช. และให้จัดหาทนายความให้ผู้ถูกกล่าวหา”

3. ปัญหาการกักบุคคลไว้เป็นพยานโดยไม่ฟ้องคดี

เดิมมาตรา 135 บัญญัติว่า “บุคคลใดซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องในการกระทำความผิดกับเจ้าพนักงานของรัฐ หากได้ให้ถ้อยคำ หรือแจ้งเบาะแสหรือข้อมูลอันเป็นสาระสำคัญในการที่จะใช้เป็นพยานหลักฐานในการวินิจฉัยชี้มูลการกระทำผิดของเจ้าพนักงานของรัฐรายอื่นหรือผู้ถูกกล่าวหารายอื่นนั้นและคณะกรรมการ ป.ป.ช. เห็นสมควรจะกักผู้นั้นไว้เป็นพยานโดยไม่ดำเนินคดีก็ได้ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. กำหนด

เมื่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. มีมติให้กักบุคคลตามวรรคหนึ่งไว้เป็นพยานแล้ว ห้ามมิให้ดำเนินคดีอาญาหรือดำเนินการทางวินัยกับบุคคลซึ่งถูกกักไว้เป็นพยานนั้น และบุคคลนั้นอาจได้รับความช่วยเหลือได้ตามสมควรจนคดีถึงที่สุด เว้นแต่บุคคลนั้นฝ่าฝืนหลักเกณฑ์ วิธีการ หรือเงื่อนไขการกักไว้เป็นพยานตามวรรคหนึ่ง

การคุ้มครองตามวรรคสอง ย่อมได้รับความคุ้มครองทั้งตำแหน่งของพยานที่ดำรงอยู่และการเลื่อนขึ้นเงินเดือนรวมถึงสิทธิประโยชน์อื่นด้วย เว้นแต่บุคคลนั้นไม่สมควรได้รับการคุ้มครองเมื่อคำนึงถึงพฤติการณ์และสภาพของการกระทำผิดแล้ว หรือฝ่าฝืนเงื่อนไขการกักไว้เป็นพยาน”

เห็นควรเพิ่มเติมวรรคสี่ของมาตรา 135 เป็น

“เมื่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. หรือคณะไต่สวนเบื้องต้นที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการ ป.ป.ช. เห็นควรกักบุคคลไว้เป็นพยาน ให้เสนออัยการสูงสุดพิจารณาให้ความเห็นชอบ”

4. ปัญหาการส่งรายงาน สำนวนการไต่สวน และเอกสารหลักฐานให้ผู้บังคับบัญชา

เดิมมาตรา 91 บัญญัติว่า “เมื่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ไต่สวนแล้วมีมติวินิจฉัยว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม หรือความผิดที่เกี่ยวข้องกัน ให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

(1) ถ้ามีมูลความผิดทางอาญา ให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ส่งรายงาน สำนวนการไต่สวนเอกสารหลักฐาน สำเนาอิเล็กทรอนิกส์ และคำวินิจฉัยไปยังอัยการสูงสุดภายในสามสิบวัน เพื่อให้อัยการสูงสุดยื่นฟ้องคดีต่อไป

(2) ถ้ามีมูลความผิดทางวินัย ให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ส่งรายงาน สำนวนการไต่สวนเอกสารหลักฐาน และคำวินิจฉัยไปยังผู้บังคับบัญชาหรือผู้มีอำนาจแต่งตั้งถอดถอนภายในสามสิบวันเพื่อให้ดำเนินการทางวินัยต่อไป”

เห็นควรแก้ไขมาตรา 91 (2) เป็น

“ถ้ามีมูลความผิดทางวินัย ให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ส่งรายงาน ส่วนงานการไต่สวนโดยสรุป แต่ทั้งนี้ต้องมีข้อกล่าวหา ข้อเท็จจริง ข้อกฎหมาย และความผิดที่ชี้มูล ไปยังผู้บังคับบัญชาหรือผู้มีอำนาจแต่งตั้งถอดถอนภายในสามสิบวัน เพื่อให้ดำเนินการทางวินัยต่อไป หากผู้บังคับบัญชาหรือผู้มีอำนาจแต่งตั้งหรือถอดถอนมีกรณีสงสัยในพยานหลักฐานตามทางการไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ให้มีหนังสือถึงคณะกรรมการ ป.ป.ช. เพื่อขอทราบพยานหลักฐาน พร้อมระบุข้อเท็จจริงเกี่ยวกับพยานหลักฐาน และข้อสงสัย ภายใน 15 วันนับแต่ได้รับทราบและให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ส่งพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับข้อสงสัยดังกล่าว ทั้งนี้ห้ามมิให้เปิดเผยชื่อและที่อยู่ หรือข้อมูลที่จะสื่อถึงผู้กล่าวหา ผู้แจ้งเบาะแส หรือพยานบุคคล โดยให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ชี้แจงเป็นหนังสือเกี่ยวกับพยานหลักฐานประเภทใด อย่างไร แทนการส่งพยานหลักฐาน”

5. ปัญหาการส่งเรื่องให้ผู้บังคับบัญชาดำเนินการทางวินัยภายหลังคณะกรรมการ ป.ป.ช. ชี้มูลความผิดทางวินัย

เดิมมาตรา 98 บัญญัติว่า “เมื่อผู้บังคับบัญชาหรือผู้มีอำนาจแต่งตั้งถอดถอนผู้ถูกกล่าวหาได้รับส่วนงานการไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ตามมาตรา 91 แล้ว ให้ผู้บังคับบัญชาหรือผู้มีอำนาจแต่งตั้งถอดถอนผู้ถูกกล่าวหาผู้นั้นพิจารณาโทษทางวินัยตามฐานความผิดที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้มีมติโดยไม่ต้องแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนวินัยอีก โดยในการพิจารณาโทษทางวินัยแก่ผู้ถูกกล่าวหา ให้ถือว่าส่วนงานการไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. เป็นส่วนงานการสอบสวนทางวินัยของคณะกรรมการสอบสวนวินัยตามกฎหมาย ระเบียบ หรือข้อบังคับว่าด้วยการบริหารงานบุคคลของผู้ถูกกล่าวหาแล้วแต่กรณี

กรณีผู้ถูกกล่าวหาเป็นข้าราชการตุลาการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ข้าราชการตุลาการศาลปกครองตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง หรือข้าราชการอัยการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการให้ประธานกรรมการส่งรายงานและเอกสารหลักฐานพร้อมทั้งความเห็นไปยังประธานกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม ประธานกรรมการตุลาการศาลปกครอง หรือประธานกรรมการอัยการ แล้วแต่กรณี เพื่อพิจารณาดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง หรือกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ โดยเร็ว โดยให้ถือรายงานและเอกสารหลักฐานของคณะกรรมการ ป.ป.ช. เป็นส่วนหนึ่งของความเห็นเพื่อพิจารณาทางวินัยในส่วนงานการสอบสวนด้วย และเมื่อดำเนินการได้ผลประการใดแล้ว ให้แจ้งให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ทราบภายในสิบห้าวัน นับแต่วันที่ทราบผลการพิจารณา

การดำเนินการทางวินัยตามวรรคหนึ่ง ให้ผู้บังคับบัญชาหรือผู้มีอำนาจแต่งตั้งถอดถอนพิจารณาลงโทษผู้ถูกกล่าวหาภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับเรื่องจากคณะกรรมการ ป.ป.ช. หรือภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ผู้บังคับบัญชาหรือผู้มีอำนาจแต่งตั้งถอดถอนได้รับแจ้งมติที่ได้ขอให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. พิจารณาทบทวนตามมาตรา 99 วรรคสอง ทั้งนี้ ไม่ว่าผู้ถูกกล่าวหาผู้นั้นจะพ้นจากการเป็นเจ้าหน้าที่ของ

รัฐก่อนหรือหลังที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้มีมติวินิจฉัยมูลความผิด เว้นแต่คณะกรรมการ ป.ป.ช.จะมีมติเมื่อพ้นกำหนดเวลาตามมาตรา 48 แล้ว แต่ไม่เป็นการตัดอำนาจคณะกรรมการ ป.ป.ช.ที่จะดำเนินการเพื่อดำเนินคดีอาญาต่อไป

สำหรับผู้ถูกกล่าวหาซึ่งไม่มีกฎหมาย ระเบียบ หรือข้อบังคับเกี่ยวกับวินัยเมื่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. มีมติว่าผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำความผิดในเรื่องที่ถูกกล่าวหา นั้น ให้ส่งสำนวนการไต่สวนไปยังผู้บังคับบัญชาหรือผู้มีอำนาจแต่งตั้งถอดถอนเพื่อดำเนินการตามหน้าที่และอำนาจต่อไปในการส่งสำนวนการไต่สวนเพื่อดำเนินการทางวินัยกับผู้ถูกกล่าวหา คณะกรรมการ ป.ป.ช. หรือประธานกรรมการ อาจมอบหมายให้เลขาธิการ หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายเป็นผู้ดำเนินการแทนก็ได้”

เห็นควรแก้ไขวรรคสาม เป็น

“การดำเนินการทางวินัยตามวรรคหนึ่ง ให้ผู้บังคับบัญชาหรือผู้มีอำนาจแต่งตั้งถอดถอนพิจารณา สั่งลงโทษผู้ถูกกล่าวหาภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับเรื่องจากคณะกรรมการ ป.ป.ช. หรือภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่ผู้บังคับบัญชาหรือผู้มีอำนาจแต่งตั้งถอดถอนได้รับแจ้งมติที่ได้ขอให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. พิจารณาทบทวนตามมาตรา 99 วรรคสอง ทั้งนี้ ไม่ว่าผู้ถูกกล่าวหาจะพ้นจากการเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐก่อนหรือหลังที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้มีมติวินิจฉัยมูลความผิด หากปรากฏว่าขณะตั้งแต่คณะกรรมการมีมติชี้มูลความผิดผู้ถูกกล่าวหายังคงมีสถานะเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ว่าช่วงระยะเวลาใด วาระใด ตำแหน่งใด สังกัดใด ให้ผู้บังคับบัญชาดำเนินการพิจารณาโทษทางวินัยตามฐานความผิดที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้มีมติโดยไม่ต้องแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนวินัยอีก”

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. **แนวทางปฏิบัติในการไต่สวนคดีทุจริตและ**

ประพฤติมิชอบ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน ป.ป.ช., 2565.

ณัฐรัตน์ จอมมณี, “ปัญหาเกี่ยวกับการจัดหาทนายความให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา,” วิทยานิพนธ์
นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์, คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, 2558.

ประทีป ทับอรรถานนท์. “ปัญหาและอุปสรรคด้านความล่าช้าในการดำเนินการของคณะกรรมการป้องกัน
และปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ.” **วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย 15. 2 (2566): 375.**

วสวัตดี ปัญญาจิราส. “ปัญหาการบังคับใช้และการตรวจสอบการกันบุคคลไว้เป็นพยานของคณะกรรมการ
ป.ป.ช.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2562.

วิรัชกฤตย์ พุทธิคุณากรณ์, “มาตรการในการกันผู้ต้องหาไว้เป็นพยาน,” **วารสารกฎหมาย จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย 40, 2 (กรกฎาคม 2565): 176.**

ไสล โสภิน ภิรมย์ไกรภักดิ์. กันดินันท์ นามตะและสมปอง สุวรรณภูมา. “ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับ
พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2561:
การดำเนินการวินัยของผู้บริหารท้องถิ่นในกรณีที ป.ป.ช.ชี้มูลความผิด.” **วารสารวิจัยวิชาการ 7. 3
(พฤษภาคม-มิถุนายน 2567): 387-389.**

สำนักกฎหมาย สำนักงาน ป.ป.ช. **คำอธิบายสาระสำคัญของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการ
ป้องกันและปราบปรามการทุจริตพ.ศ, 2561.** กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและ
ปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2563.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. **องค์กรอิสระ.** กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร,
2562.